

Gevangen zonlicht

Jane Borodale

Gevangen zonlicht

vertaling: Dorienke de Vries

Uitgeverij Mozaïek - Zoetermeer

Ontwerp omslag Marleen Verhulst
Vertaling Dorienke de Vries-Sytsma
Lay-out/dtp Gerard de Groot

Oorspronkelijk verschenen bij HarperCollins Publishers, Londen, Groot-Brittannië,
onder de titel *The Book of Fires*.

Oorspronkelijke tekst © Jane Borodale 2009
Nederlandse vertaling © Dorienke de Vries 2011

Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

ISBN 978 90 239 9396 4
NUR 342

www.uitgeverijmozaiek.nl

Alle rechten voorbehouden

Voor Sean, Orlando en Louis

Ter nagedachtenis aan allen die bij Tyburn zijn opgehangen

Gevangen zonlicht

Ritmisch raspt het lemmet langs de steen, terwijl hij de messen slijpt. Het is een griezelig geluid dat ik in al mijn tanden en kiezen voel. Het is november en vandaag slachten we het varken.

Binnen sta ik gebukt bij de haard. Op de gloeiende houtskool leg ik een paar snippers olmenhout en boomschors, die vlam vatten zodra het vuur om zich heen grijpt. Een geur van warme zwammen stijgt op en uit het hout borrelt boomsap en hars. Knappend en knetterend verslinden de vlammen hun voedsel, het vocht sist in de kleurige vuurtongen. Een dikke rookkolom tjoept door de schoorsteen naar buiten en vloeit uit tegen de lucht als grijze vloeistof in melk. Ik hang de blaasbalg weer op aan zijn lus en recht mijn rug. Vuur doet me altijd goed. Ik vind het fijn om dingen te verbranden tot er alleen as of zelfs niets meer van over is. Het lijkt wel of ik mijn levensdoel dan beter kan zien.

Ik doe een stap naar achteren en zie de keuken vol rook staan. Mijn moeder is druk bezig. Buiten adem loopt ze gejaagd heen en weer tussen de schragentafel en de haard, met vurige blosjes op haar wangen. Dit vuur moet een loeiende vlammenzee worden, het heetste van het jaar. Het moet heet genoeg zijn om in onze grootste potten het water aan de kook te brengen waarin de varkenshuid wordt uitgekookt en daarna moeten de gerst en de bloedpudding erop gaar sudderen. Ten slotte gaat er weer een ketel schoon water op, waarin de worsten, schoongespoelde darmen opgestopt met het graan en de vette bloedbrij, een poosje zullen ronddobberen.

Ik loop de deur uit naar het erf om meer hout te gaan halen. Het is nog niet bijtend koud, maar de kilte hangt al in de lucht. Nog een paar dagen, dan is het alweer Sint-Maarten, maar anders dan in andere jaren heeft het nog niet gevoren. Mijn adem zweeft als een witte wolk voor me uit. Boven het dal hangt een lage zon die dunne schaduwen op het weggetje tekent. De vochtige lucht ruikt naar mest, rottend blad en rook uit de schoorsteen. In de beukenbomen op de heuvel klinkt het schorre gekras van de roeken. En al die tijd zit mijn broer bij de achterdeur de messen te slijpen. Hij schraapt het ijzer van zich af over de wetsteen. Terwijl ik naar de houtstapel loop aan de andere kant van het erf, zie ik de glans van de oranje zon weerspiegelen in het lemmet, een felle, verblindende lichtflits bij elke haal.

Ik ruk wat blokken en takken uit de berg hout en stapel ze op voor mijn borst, terwijl ik zachtjes voor me uit praat.

Ik heet Agnes.

Ik woon in een klein huisje aan de rand van het dorpje Washington, aan de voet van de South Downs, waar groenzand overgaat in klei. Langs het huisje loopt een smal en modderig pad dat telkens als het regenwater langs de hellingen omlaag spoelt in een melkwitte beek verandert. We kijken aan tegen een steile, dicht beboste helling met kale toppen van kalksteen waar de schapen grazen. De familie van mijn vader woont al sinds jaar en dag in Sussex. Ik ben zeventien, we lijden vaak honger, de halve dag zit ik stoffen te weven voor de verkoop. Verder doe ik alles wat meisjes zoal doen: ik roer in de kookpot, ik voer de kippen, ik laat de baby's boeren, ik maak zeep, ik keer elke penny drie keer om...

Het mes zwijgt. Er hangt iets onbestendigs in de lucht, iets wat niet klopt met wat ik zeg. Ik houd mijn mond en schik de armvol brandhout op mijn schouder om het naar binnen te dragen.

De aangestampte aarden vloer van de keuken ligt bezaaid met geleende kookpotten. Een paar dagen geleden hebben we ze bij vrouw Mellin opgehaald en nu zijn we ze aan het uitkoken. Mijn moeder telt de uien en sjalotten en legt ze

klaar om ze fijn te hakken. Dan reikt ze naar het zoutblik op de schoorsteenmantel.

‘Moeke! Hester ligt te jengelen!’ roep ik boven het kabaal van de kinderen uit, alsof ze doof is. Ze loopt bij de haard vandaan en gaat gebukt de achterkamer binnen, waar ze haar lange, slungelige lijf over het onderschuifbed heen buigt om Hester op te tillen. Haar rug staat scheef, terwijl ze de baby op haar heup laat dansen om haar stil te krijgen. Bij elke nieuwe baby raakt haar geduld een beetje verder op.

We hebben schulden in het dorp. Sinds ze zijn begonnen met het omheinen van de meenten brengt het werk van mijn vader steeds minder op en pakt hij elke klus aan die hij krijgen kan. Het bouwen van heiningen is hier in de buurt wel zo’n beetje klaar. Vorige week kwam hij thuis met zes blauwe rotsduiven die we achter een stapel hout in het stookhok verstoppten tot hij ze mee kon nemen naar de markt in Pulborough. Mijn moeder was de hele dag kwaad op hem en toen hij na donker thuiskwam volgde er een urenlange ruzie, waarbij ze een hele bieskaars verspilden. Toen we de volgende morgen van de zolder kwamen zag ik, netjes weggeborgen achter op de plank, een van onze kruiken staan met een barst erin. Dit is het derde achtereenvolgende jaar dat we geen strookje land meer hebben om iets op te verbouwen, en volgend jaar kan zelfs de laatste meent verdwenen zijn, dus dit is ons laatste varken.

Door de open deur naar de achterkamer zie ik aan het voeteneinde van het andere bed de voeten van mijn vader onder de deken uitsteken. Hij zal zo dadelijk wel opstaan, voordat mijn oom er is.

‘We slachten wel vroeg dit jaar, maar dan kunnen we weer even vooruit,’ was alles wat hij zei toen hij besloten had op welke dag we zouden slachten. Zijn gezicht stond strak en er hing een nare stilte aan tafel. Ik roerde mijn lepel om en om door de soep. ‘We houden zeker wel over,’ zei mijn moeder toen, terwijl ze opstond en weer aan het weven ging, maar het klonk meer als een vraag, bijna alsof ze om een gunst vroeg.

Voordat ze de schietspoel pakte, veegde ze haar handen een paar keer af aan haar schort. Ik ben bang dat elk moment de dag kan aanbreken waarop we 's morgens beneden komen en daar grote mannen in donkere kleren aantreffen; de ene man maakt aantekeningen met een lange, gevederde pen en de ander geeft aanwijzingen, terwijl de kamers worden leeggehaald en onze bezittingen buiten worden opgestapeld.

Ik ben mezelf niet vandaag. De misselijkheid en de prikkelbaarheid die me de afgelopen weken hebben geplaagd komen weer opzetten en zullen de komende uren aanhouden. Ik hurk neer bij de haard en leg de houtblokken op het sputterende, gloeiende aanmaakhout zonder mijn vingers te branden. Hester ligt te drenzen. Ze heeft pijn in haar mond omdat haar tandjes doorkomen en ze mist ook haar zus nog steeds. Ann is twee maanden geleden in Wiston House gaan werken en we hebben haar geen van allen al vergeven dat ze ons in de steek heeft gelaten, maar Hester is de enige die haar gevoelens mag uiten. Mijn eigen woede sijpelt op andere manieren het huis binnen.

Ik weet dat moeke, zoals ze er nu aan toe is, de kinderen niet aan kan. Haar lichaam geeft het langzaam maar zeker op. Vorig jaar kwamen er twee kinderen veel te vroeg, kleine, naakte popjes die we in doeken wikkelden en achter het huis begroeven, maar de baby's blijven komen. Haar afgeleefde lijf draagt ook nu alweer een nieuwe last.

Het vuur vlamt op. Lange, gele vlammen voeden de warmte die nodig is voor een dag hard werken. Ik stuur William naar de pomp aan het eind van de weg om meer water te halen. Zelf wijd ik me aan het schrobben van de potten.

Tot nu toe heb ik het goed kunnen verbergen. Ik laat haar zelfs niet merken dat ik misselijk ben, anders zal ze nog denken dat ik koorts heb en me kruidenmoes laten slikken, of een levende, door de boter gerolde spin. Ik kan niemand vertellen wat er met me aan de hand is, zelfs Ann niet, en nu die weg is, is er ook niemand meer die iets aan me zou kunnen merken. Ik heb nog maar twee bloedingen overgeslagen en in

die twee maanden heeft de kleine storm in mijn binnenste al een ander mens van me gemaakt. Mijn jonge tepels zijn gevoelig, een zwaar gevoel dat ik niet ken, en mijn haar voelt anders aan, als dat van een ander meisje. Soms heb ik het gevoel dat ik zal ontploffen als ik dit rampzalige geheim nog langer voor me houd, en dan smeed ik mezelf om het iemand te vertellen. Na zo'n moment van zwakte stel ik me expres de dag voor waarop mijn moeder het merkt, hoe ze in woede zal uitbarsten en daarna verstrakken van schaamte, terwijl ze me de rug toekeert. Mijn vader zal een driftbui krijgen die aanhoudt totdat hij op wankelende benen de twee mijl van de herberg naar huis heeft afgelegd en nog lang daarna. Wat er dan met mij zal gebeuren gaat mijn voorstellingsvermogen te boven. Alleen al de gedachte eraan vervult me met een beverige angst die mijn hart doet hameren in mijn verkrampde borst. Mijn hoofd tolt van alle verwickelingen. Ik lig uren wakker in het donker, van top tot teen gespannen, terwijl ik met het koortsachtig nadenken dat eigen is aan de nacht probeer de werkelijkheid te veranderen. *Het ging per ongeluk. Ik kon er niks aan doen.* Het was allemaal mijn schuld, het ongelukje is vlees geworden en zal in mijn binnenste verder groeien. Misschien zal ik sterven in het kraambed en als ze dan op het kerkhof van St. Mary's rond de kist staan waarin ik aan de aarde word toevertrouwd, een kist die ze trouwens nooit kunnen betalen, dan kunnen ze niet anders dan me vergeven.

Het is zo donker, als ik probeer te slapen! Het is net alsof ik de nacht zelf inadem; niet alleen de lucht, maar ook het besef en de geur van duisternis. Nachtenlang lig ik te luisteren naar de moeiteloze, regelmatige ademhaling van mijn zusjes naast mij, tot ik te moe ben om niet te kunnen slapen.

Op slachtdag moeten we al voor zonsopgang opstaan, omdat het om deze tijd van het jaar zo laat licht wordt. Een voor een zullen we zo dadelijk de potten van vrouw Mellin uitkoken en mijn vader en mijn oom zullen met hun volle gewicht boven op het varken knielen zodat ze het mes gemakkelijk in zijn keel kunnen steken. Het is moeilijk om erbij te blijven

staan. Ik weet nog dat ik een keer hard ben weggerend, helemaal de weg op om aan dat geluid te ontsnappen. Het varken gierde aan een stuk door in oorverdovende doodsnoed en angst. Zijn achterpoten spartelden in hevig verzet, terwijl hij met het mes al in zijn keel zijn laatste restje vertwijfeling uitblèrde. Het krijsen ging over in rochelen en hield toen op. De plotselinge stilte kwam als een schok. Ik bleef midden op het weggetje staan en omkleemde met de handen mijn beide ellebogen. Aan de andere kant van het bosje begon een specht gaatjes in de stilte te hameren. Mijn voeten petsten luid in de modder toen ik haastig weer terug rende, voor ze zouden merken dat ik weg was.

Het varken van dit jaar is een stuk kleiner. Het is een gesteriliseerde zeug met een zwart vlekje achter op haar kop. Ze heeft heel kleine oogjes, alsof ze net genoeg licht tussen haar borstelige, bleke wimpers door wil laten zonder iets van haar gedachten prijs te hoeven geven.

Ik zal de pot op houden om het helderrode bloed op te vangen dat uit de snee spuit, warm vocht dat dampend in het koude aardewerk stroomt. Het zal langzaam stroperig worden en onder mijn voortdurend roeren verder afkoelen en indikken. Ik zal de draden en klonten eruit scheppen en de gekookte gerst erbij storten om er worst van te maken. Later zullen we kokend water over de varkenshuid gieten en er om de beurt stevig met de kaars overheen wrijven, tegen de draad in, om de borstelharen te verwijderen zonder de huid te beschadigen. Dat geeft een vreemde lucht. In de boomgaard hangen dan roeken en andere aasvogels rond. William rent op zijn korte beentjes heen en weer om ze te verjagen, zwaaiend met de bezem die bijna even groot is als hij, en dan cirkelen ze in dichte zwermen boven ons hoofd en rondom de schoorsteen, de punten van hun zwarte vleugels gespreid als de vingers van een leren handschoen. Volgens Lil zijn dit de vogels die je nachtmerries bezorgen.

Dat ik zo'n raar gevoel heb in mijn buik, weet ze niet; dat weet niemand.

Dat kleine, maar felle vuurtje in mijn lijf ontstond twee maanden geleden, net nadat we de laatste bonen hadden afgehaald. Die laatste oogst was goed, in tegenstelling tot de eerdere die allemaal door schimmel waren aangetast, omdat de maanden juni en juli uitzonderlijk vochtig en regenachtig waren geweest. Ons haar geurde in de late namiddagzon en met onze nagels ritsten we de omhulsels open tot onze handen groen zagen. Daarna legden we de zachte bonen op kleden te drogen. Onze handen roken naar gekneusde bladeren. Het was een warme dag voor september, bijna een midzomerdag. Aan de rand van de akker gingen we tegen de wal liggen uitrusten. Ik weet nog dat Ann overeind kwam en dat haar schaduw over mijn gezicht gleed toen ze met de lege emmers naar de schuur liep. Het middagbier was tot de laatste druppel op en mijn moeder was alweer teruggegaan naar huis, waar ons weefwerk een week achterstand had opgelopen. Naast het weefgetouw lagen de grote strengen garen hoog opgestapeld. Er was zo veel te doen; ik weet echt niet waarom ik die middag zo lui was. De wazige lucht was wolkeloos, een melkachtig blauw vlak waaraan geen einde kwam. Ver boven de beukenbomen schoten als bijna onzichtbare zwarte stipjes de huiszwaluwen en honderddagenvogels heen en weer. Het was heel stil. Ik zie nog de wiebelige zaadjes aan de graspunten en de kleine paarse bloemetjes van de heggewikke die zich door de heg slingerde waarnaast ik lag. De zon brandde. Ik hoorde het vlechtwerk piepen toen Ann het hek achter zich dicht deed. Toen viel ik in slaap.

Aan wat er daarna gebeurde, denk ik liever niet meer. Zijn gezicht was vlak boven het mijne en ontnam me het zicht op de hemel, zijn nek rook naar warme stenen. Ik voel nog zijn handen ruw over mijn lichaam gaan, zoals hij wel vaker deed als hij me te pakken kon krijgen. Zijn vingers binnen in me voelden als een spartelend geitje. Eerst was het bijna fijn. Ik spreidde mijn benen wat verder en kneep mijn ogen stijf dicht tegen de zon, tot alles rood was achter mijn oogleden. De warmte van de zon was weldadig. Toen duwde hij mijn

knieën onder mijn rokken nog verder uit elkaar en ging languit boven op me liggen. Met zijn hand drukte hij mijn mond dicht, zodat ik hem wel moest bijten. Het was een gespierde hand en hij smaakte zoutig. De zon verblindde me en mijn hoofd werd diep in de zachte aarde van de wal gedrukt. Het was onverdraaglijk. Ik kokhalsde luidruchtig van pure narigheid. Toen was het voorbij. Hij liet zich van me af rollen en ging zitten, de ogen half dichtgeknepen tegen de zon als iemand die hoog op de heuvel van het uitzicht staat te genieten.

En toen zei hij plompverloren: 'Tot dinsdag dan maar weer,' floot zijn groezelige hond die ondertussen in een konijnenhol had staan wroeten, en slenterde weg. Het was alsof ik niet bestond. Ik ging staan. Ik stond te trillen op mijn benen en spuwde in de heg om zijn smaak kwijt te raken.

Was het nu mijn eigen schuld dat dit gebeurde? Het moet wel gekomen zijn door iets wat ik had gedaan. Ik dacht dat hij me aardig vond.

Ik wachtte wel een uur of langer, totdat alle tranensporen van mijn gezicht verdwenen waren. Toen pas verliet ik de akker om naar huis te gaan. Het hek deed ik achter me dicht.

Ik wist zeker dat iedereen mijn zonde en schande onmiddellijk zou kunnen zien, dat ze de verandering in mij zouden ruiken of ergens aan zouden zien. Ik was zo bang dat ik niet naar binnen durfde. Ik zat op de trog bij de achterdeur te niks, totdat het laatste stukje blauw weggleed in de doornstruiken van het veld achter het huis. Boven mijn hoofd fladderden de vleermuizen. Binnen waren Lil en Ab aan het kibbelen. Ik zag Ann naar de achterkamer lopen en de bieskaarsen aansteken. Een trillende gloed bescheen van onderen haar gezicht. Het begon een beetje koud op te trekken en terwijl de duisternis de vallei steeds verder doordrenkte, raakte ik meer en meer verkleumd. Zo zat ik rillend te wachten tot mijn vader thuis kwam. Na een poosje zag ik zijn enorme gestalte opdoemen in de halfschemer van het weggetje. Door de stokken die op zijn rug gebonden waren leek hij nog gro-

ter dan hij al was, en die stokken waren ook het enig herkenbare in zijn silhouet tegen de witte muur, toen hij de hoek omsloeg. Ik hield mijn adem in. Gelukkig, hij was nuchter.

‘Zo, is moeke al terug?’ was alles wat hij zei toen hij me daar zag zitten. Hij stampte de klei van zijn grote laarzen en liet zijn vracht omlaag glijden. Voordat ik kon antwoorden, dook hij onder de lage deurpost door naar binnen en ik volgde hem.

Zodra hij binnenkwam, legde mijn moeder de baby neer en ging het eten opdienen. Ze had meer dan genoeg van verstellen en haar mond vertrok tot een verbeterde streep toen ze de gescheurde zijnaad van mijn rok zag.

Het was september, altijd de drukste tijd van het jaar.

‘Agnes!’ schreeuwt ze. Ik heb mijn aandacht er niet bij en mors bijna bloed op de stenen van het erf. Snel houd ik de pot weer recht. Er is ontzettend veel bloed deze keer, misschien wel acht pinten vol. De grond zit vol rode spetters en mijn voeten doen pijn van de kou.

‘Wat zit je toch met je hoofd in de wolken, meid! Wat mankeert je?’ kijft mijn moeder. Het wit van haar adem omhult haar hoofd, zodat ik haar mond nauwelijks kan zien.

Mijn oom snijdt het varken open en laat de ingewanden eruit glibberen. Het varken wordt schoongespoeld. We staan allemaal toe te kijken terwijl hij het hart eruit haalt, dat is dooraderd met een waaier van geel vet, als de nerven van een blad. Dan hangt hij het varken aan de achterpoten op. Het schuurtje is meteen vol. Nu moet het twee dagen blijven hangen om te besterven, zodat het vlees stevig wordt.

We zijn ons voortdurend bewust van zijn aanwezigheid; een kolos van ruim tweehonderd pond, opgehangen aan haken die tussen de achillespezen en de enkels zijn doorgestoken. De kop hangt recht omlaag, in een lijn met de ruggengraat, ook al is de keel doorgesneden, en een roze vloeistof druipt langs de snuit omlaag in de pot die eronder staat.

Als ik op een gegeven moment naar de schuur loop om